

İNCƏSƏNƏT

UOT 792.03

<https://doi.org/10.59849/2218-4783.2026.2.217>

MUSİQİ MƏDƏNİYYƏTİMİZİN MƏMMƏD MƏMMƏDOV MƏRHƏLƏSİ

THE MAMMAD MAMMADOV'S STAGE OF OUR MUSICAL CULTURE

Əli QƏHRƏMANOV*

XÜLASƏ

Məqalədə Naxçıvan bəstəkarlıq məktəbinin görkəmli nümayəndəsi Məmməd Məmmədovun həyat və sənət yoluna müxtəsər nəzər salınmaqla, təhsil illəri, pedaqoji fəaliyyəti, sənət yolunun spesifik xüsusiyyətləri müvafiq mənbələrlə müqayisəli şəkildə təhlil olunmuşdur. Sənətkarın Naxçıvanda bəstəkarlar, musiqişünaslar nəslinin yetişməsində də əvəzsiz xidmətləri tarixi mənbələr əsasında göstərilməklə, “Əlvan çiçəklər” mahnı və rəqs ansamblının yaranması, inkişaf yolu geniş şəkildə təhlil olunmuşdur. Həmçinin İkinci Dünya Müharibəsi illərində yazdığı “Ana vətən”, “Dostluq mahnısı” kimi qələbəyə çağırış marşlarını, o cümlədən “Azərbaycanım”, “Gənclik marşı”, “Komsomol marşı” və bir çox musiqi əsərlərindən bəhs olunmuşdur. Məqalədə bəstəkarın musiqi məktəblərindəki, Cəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrındakı yaradıcılığı, əsərlərə bəstələdiyi, yaxud tamaşalara tərtib etdiyi musiqilərdən söz açılmışdır.

Açar sözlər: *Məmməd Məmmədov, bəstəkar, dirijor, musiqi, pedaqog, mədəniyyət.*

ABSTRACT

This article provides a concise overview of the life and career of the prominent Nakhchivan composer Mammad Mammadov, comparing his years of education, pedagogical activity and specific features of his artistic path with relevant sources. The composer's invaluable role in nurturing a generation of composers and musicologists in Nakhchivan is demonstrated on the basis of historical sources, and the creation and development of the song and dance ensemble “Alvan çiçəklər” (Colorful Flowers) is extensively analyzed. The article also discusses the martial marches calling for victory that he wrote during the Second World War – such as “Ana vətən” (Motherland) and “Dostluq mahnısı” (Song of Friendship) – as well as musical works including “Azərbaycanım” (My Azerbaijan), “Gənclik marşı” (Youth March) and “Komsomol marşı” (Komsomol March). The article addresses the composer's creative work in music schools and at the Nakhchivan State Musical Drama Theater named after Jalil Mammadguluzadeh, including the music he composed for performances or arranged for theatrical productions.

Keywords: *Mammad Mammadov, composer, conductor, music, educator, culture.*

GİRİŞ

İnsan mənəviyyətinin zənginləşməsində mühüm rol oynayan güclü estetik təsir vasitələrindən biri də musiqidir. Təbiidir ki, musiqi öz-özünə yaranmır, onu böyük sənətkarlar yaradır və əsrlərlə yaşayacaq əsərlərə, mahnılara çevirir. Həmin sənət adamları zamanın fəvqündə dayanaraq yaratdıqları musiqi nümunələri ilə daim yaşayır və dərin ehtiramla yad edirlər.

Tarixən mədəniyyətin, incəsənətin, ədəbiyyatın beşiyi olan ölkəmizdə, eləcə də onun ayrılmaz tərkib hissəsi olan Naxçıvanda musiqi mədəniyyəti daim inkişaf edir. Naxçıvan musiqi mədəniyyəti

*AMEA Naxçıvan Bölməsi, e-mail: aliqehreman@yahoo.com
ORCID: 0009-0006-9220-4263

tarixində də elə sənətkarlar olmuşdur ki, onlar öz həyat və yaradıcılıqları ilə nümunə olmuş, milli musiqi tariximizin maraqlı səhifələrini yaratmışlar. Belə sənətkarlardan biri də ötən əsrin kəşməkəşli illərində ömrünü milli musiqimizin öyrənilməsi və təbliğinə həsr edən, gənc musiqiçilərin yetişməsində var qüvvəsi ilə çalışan, böyük sevgi və həvəslə musiqi sənətini yaşadan və inkişaf etdirən görkəmli bəstəkar, dirijor Məmməd Məmmədovdur. Məhz buna görə də onun musiqi sənətinin inkişafında xidmətlərini nəzərə alan Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri 2020-ci il yanvar ayının 28-də “Bəstəkar Məmməd Məmmədovun 100 illik yubileyinin keçirilməsi” haqqında Sərəncam imzaladı. Sərəncamın icrası istiqamətində görülmən tədbirlər çərçivəsində “Məmməd Məmmədov – 100” adlı kitab “Əcəmi” Nəşriyyat-Poliqrafiya Birliyində yüksək poliqrafik keyfiyyət və nəfis tərtibatla nəşr edildi. Kitabda bəstəkar haqqında zəngin məlumatlar, bəstəkarın “Ana Vətən”, “Azərbaycanım”, “Gənclik mahnısı”, “Dostluq mahnısı”, “Güllər açarkən”, “Nəğmə çalır ürəyim”, “Olaydım mən”, “Yar gəlmədin” “Marş” adlı əsərləri, Hüseyn Cavidin “Şeyda” faciəsinə, Sabit Rəhmanın “Əliqulu evlədir” komediyasına, Əliyar Yusiflinin “Siz xoşbəxt yaşayın” kimi onlarla pyeslərə yazılmış musiqi parçaları və həmçinin müxtəlif dövrlərə aid fotosəkillər yer alıb. Həmçinin İyunun 27-də Naxçıvan şəhərindəki Heydər Əliyev Sarayında Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının Xalq Çalğı Alətləri Orkestrinin bəstəkar Məmməd Məmmədovun 100 illik yubileyinə həsr olunmuş onlayn konsert proqramı izləyicilərə təqdim edildi.

MƏMMƏD MƏMMƏDOVUN HƏYATI VƏ GƏNCLİK İLLƏRİNDƏKİ FƏALİYYƏTİ

Məmməd Qəzənfər oğlu Məmmədov 1920-ci il aprel ayının 28-də Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. İlk təhsilini Naxçıvan şəhərindəki 1 nömrəli məktəbdə alan Məmməd 1934-cü ildə Naxçıvan Pedaqoji Texnikumuna daxil olur. Texnikumda oxuduğu illərdə musiqi sənətinə, musiqi dünyasına olan həvəsi həyatını nəfəsli truba alətinə bağlaması ilə nəticələnir. Truba musiqi aləti ilə Məmməd Nəfəsli alətlər üzrə tanınmış ifaçı, pedaqoq Məmməd Kəngərlinin sayəsində milli musiqi nümunələrini bu alətdə məharətlə ifa edir. O, ifa etdiyi milli musiqi əsərlərini yoldaşlarına da öyrədir, qısa zamanda gənc musiqiçi peşəkar ifaçıya çevrilir. Gənc Məmməd 1937-ci ildə texnikumu bitirir. Tanınmış musiqişünas Nazim Quliyev “Bəstəkar Məmməd Məmmədov” monoqrafiyasında onun ilk müəllimi, görkəmli pedaqoq Məmməd Kəngərli xatırlayaraq yazırdı: “Müəllim Məmməd Kəngərli gözəl insan, istedadlı musiqiçi, pedaqoq idi. O, riyaziyyat müəllimi kimi fəaliyyət göstərdiyi orta məktəbdə çox əziyyətlərə qatlaşaraq ictimai əsaslar üzrə nəfəsli alətlər orkestri yaratmışdı. Mən də həmin orkestrin üzvü idim. İlk dəfə trubada ifa etməyi də məhz bu orkestrdə Məmməd Kəngərlinin köməkliliyi ilə öyrəndim. Müəllimimlə birlikdə 1938-ci ildə muxtar respublikamızda ilk dəfə qızlardan ibarət nəfəsli alətlər orkestri yaratmağa nail olduq. Həmin orkestrin çıxışları mənim yaddaşımda silinməz izlər buraxıb” [Quliyev, 1998: 21]. Musiqiyə olan sonsuz sevgisi Məmməd Məmmədovu 1939-cu ildə Bakı şəhərindəki Asəf Zeynallı adına Musiqi Texnikumuna (indiki Bakı Musiqi Kolleci) daxil olmağa sövq edir. Texnikumun “Nəfəs alətləri” şöbəsində təhsil alan gənc Məmməd burada böyük sənətkarlardan, xüsusilə dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəylidən musiqi sənətinin sirlərini öyrənir. Texnikumda oxuduğu müddətdə ağır xəstələnir. Onun bu çətin vəziyyətində köməkliliyi Üzeyir bəy edir. Məmmədi xəstəxanaya yerləşdirir, müalicəsinə köməklik göstərir. Bütün bu səylərə baxmayaraq, Məmmədin səhhəti daha da ağırlaşır təhsilini davam etdirə bilmir və Naxçıvana qayıdır. Burada ürəkdən bağlı olduğu musiqi sənətindən ayrılmır. Səylə çalışır, nəfəs alətləri üçün kiçik həcmli əsərlər, marşlar, xor üçün kütləvi mahnılar yazmaqla bir musiqiçi kimi püxtələşir, muxtar respublikanın mədəni həyatında fəallıq göstərir. 1940-cı ildə Bakıda keçirilən idman bayramında idmançıların hərəkətli oyununa Məmmədin yazdığı əlvan musiqi onun bəstəkarlıq sahəsində atdığı ilk addım idi. Həmin tədbirin iştirakçısı olan Tahar Məmmədov söhbət zamanı deyirdi: “Yaxşı yadımdadır. O zaman Azərbaycanda keçirilən idman paradında ümumi orkestrə dirijor və bəstəkar Niyazi rəhbərlik edirdi. Onun Məmmədin hazırladığı musiqidən razı qalması və ona təşəkkürünü bildirməsi sanki dünyanın söhbəti-

dir. Məmmədin qara zurna deyilən milli musiqi alətinin nəfəsli orkestrə daxil etməsi də Niyazi müəllimi və eləcə də münsiflər heyətinin diqqətini cəlb etmişdi [Sadıqov, 1970].

İKİNCİ DÜNYA MÜHARİBƏSİ VƏ DİNC QURUCULUQ İLLƏRİNDƏ

Məmməd Məmmədovun coşqun sənət axtarışlarına başladığı illərdə İkinci Dünya Müharibəsi başlayır. Bütün incəsənət xadimləri kimi Məmməd Məmmədov da cəbhəyə gedir. Müharibənin ağır-acılarını, dəhşətlərini öz gözü ilə görən Məmməd Məmmədov burada da ürəkdən bağlı olduğu sənətdən uzaqlaşmır, orduda yaradılan orkestrin tərkibində fəaliyyət göstərir. Gənc bəstəkar kimi müharibə mövzusunda dönə-dönə müraciət edir. “Ana vətən”, “Dostluq mahnısı” kimi qələbəyə çağırış marşlarını, o cümlədən “Azərbaycanım”, “Gənclik marşı”, “Komsomol marşı” və bir çox musiqi əsərlərini yaradır. Müharibədən qələbə ilə qayıdan Məmməd Məmmədov bir bəstəkar kimi yaradıcılığını davam etdirir.

Görkəmli sənətkar 1950-1960-cı illərdə muxtar respublikada keçirilən “Mahnı və çiçək”, eyni zamanda “Məhsul” bayramlarına rəhbərlik etməklə musiqi kompozisiyaları hazırlayır. Təvazökar insan Məmməd müəllimin həyat və fəaliyyətindən bəhs edərkən onun “Naxçıvan pioner və məktəblilər evi”ndə ilk dəfə çoxsəsli xorun bünövrəsini də qoyur. Eyni zamanda onun “Naxçıvan pioner və məktəblilər evi”ndə “Əlvan çiçəklər” mahnı və rəqs ansamblını yaradır və uzun müddət ona rəhbərlik edir. Bu ansamblın təşkili və hər bir uğuru Məmməd müəllimin adı ilə bağlı idi. “Əlvan çiçəklər” mahnı və rəqs ansamblında Azərbaycanın bir çox bəstəkarlarının mahnıları ifa edilmişdi. Səid Rüstəmovun “Azərbaycan”, Cahangir Cahangirovun “Naxçıvan”, “Azərbaycan vətənimdən” “Dörsəsli süitaları”, Rəşid Əfəndiyevin “Qaytağı” və bir çox mahnı və rəqslər Məmməd müəllimin yaradıcılıq nailiyyətləri sayəsində ikinci həyatını Naxçıvanda – “Əlvan çiçəklər” mahnı və rəqs ansamblında yaşamışdı. Ərsəyə gətirdiyi “Gənclik süitasi”, “Gənclik mahnısı”, “Dostluq mahnıları” uzun müddət bu ansamblın repertuarında yer tutmaqla, mahnı və rəqs ansamblının çıxışlarını daha maraqlı etmişdi. O, burada müxtəlif xalqların mahnı və rəqslərinə də müraciət etmişdir. “Dostluq” süitasi (15 musiqi nömrəsindən ibarət) ansamblın repertuarında uzun müddət ifa olunmuşdur. Naxçıvanda xor sənəti də ilk dəfə bu kollektivdə bəstəkarın yorulmaz, gərgin əməyi və yaradıcılıq axtarışları sayəsində yüksək mərhələyə çatmışdır. Bir sözlə, “Əlvan çiçəklər” Mahnı və Rəqs Ansamblı Naxçıvan musiqiçilərinin yaradıcılıq laboratoriyası, Naxçıvan tamaşaçılarının isə ən çox sevdiyi məkan olmuşdur. Vaxtilə Məmməd müəllimin yetirmələri olan “Əlvan çiçəklər” mahnı və rəqs ansamblında iştirak edən ifaçılardan bir çoxu hazırda respublikanın müxtəlif mədəniyyət ocaqlarında bu gün də fəaliyyət göstərir.

1956-cı ildə Bakı şəhərində keçirilən bədii özfəaliyyət kollektivlərinin müsabiqəsində Məmməd Məmmədovun rəhbərlik etdiyi uşaq kollektivi uğurlu çıxışlarıyla birinci mükafata layiq görülür. Konsertdəki ifalardan sonra görkəmli bəstəkar və dirijor Əfrasiyab Bədəlbəyli bu kollektivi yüksək səviyyəli çıxışına görə təbrik etmiş, “Əlvan çiçəklər” mahnı və rəqs ansamblını Müslim Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının “Mahnı və Rəqs” ansamblının layiqli davamçısı adlandırmışdır [Quliyev, 1975, 25 yanvar]. “Əlvan çiçəklər” mahnı və rəqs ansamblı və Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının “Mahnı və Rəqs” ansamblının oxşarlığı heç də təsadüfi deyildi. Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının “Mahnı və Rəqs” ansamblı üçün yazılan əksər əsərlər, “Əlvan çiçəklər” mahnı və rəqs ansamblının repertuarında da yer alır və səsləndirilirdi. Hətta sonralar “Əlvan çiçəklər” mahnı və rəqs ansamblının üzvlərindən – Əkrəm Məmmədov, Ələkbər Ələkbərov, Nazim Kazımov, Rəfail Kərimov, Elbrus Mehdiyev və Nazim Quliyevin Azərbaycan Dövlət Filarmoniyası “Mahnı və Rəqs” ansamblında işləmələri bu kollektivlər arasında yaradıcılıq əlaqələrini daha da genişləndirdi. Bu cür yaradıcılıq əlaqələrinin yaranması görkəmli musiqi xadimi, bəstəkar Məmməd Məmmədovun uzaq-görənliyinin nəticəsi idi.

NAXÇIVAN TEATRINDA

Məmməd Məmmədovun fəaliyyəti təkcə “Əlvan çiçəklər” mahnı və rəqs ansamblı ilə yekunlaşmır. O, eyni zamanda Cəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrı ilə də əməkdaşlıq (uzun illər teatrının musiqi hissə rəhbəri vəzifəsində çalışır) edir [Quliyev 2002: 314]. O, bu kollektivin repertuarlarında olan klassik dramaturgiya ilə yanaşı, yerli müəlliflərin, o cümlədən dünya dramaturqlarının əsərlərinə də musiqi yazır. Təbii ki, həmin dövrdə teatrda tamaşaya qoyulan əsərlərin əksəriyyətinə bəstəkar Məmməd Məmmədov musiqi bəstələyirdi. O, Naxçıvan teatrının səhnəsində İlyas Əfəndiyevin “Bahar suları”, Abdulla Şaiqin “Vətən”, Zeynal Xəlilin “Qatır Məmməd”, Sabit Rəhmanın “Nişanlı qız”, Mirzə İbrahimovun “Həyat”, Hüseyn Cavidin “Səyavuş”, Bəxtiyar Vahabzadənin “Ədalət”, Səməd Vurğunun “Vaqif”, Məmmədhüseyn Təhmasibin “Çiçəkli dağ”, Cəmsid Əmirovun “Sahil əməliyyatı”, İslam Səfərlinin “Ana ürəyi”, Hüseyn Razinin “Arxalı dağlar”, Əliyar Yusiflinin “Vəcdan əzabı”, Əşrəf Qəmbərovun “İlan yuvasında fırtına”, Həmid Arzulunun “İnam”, Nəriman Nərimanovun “Nadir şah”, Nazim Hikmət və Vera Tulyakovanın “Kor padşah”, Lope de Veqanın “Sevilya ulduzu”, Andrey Qlobanın “Dağılmış piyalə”, Karlo Qoldoninin “Məhmanxana sahibəsi”, Aleksandr Ostrovskinin “Cehizsiz qız”, Aleksandr Arbuzovun “Altı sevgili dost”, Aleksandr Qoqolun “Evlənmə”, Georgi Mdivaninin “Xeyirxah adamlar” və müxtəlif janrlarda yazılmış (70-dən artıq) əsərlərə musiqi bəstələmiş musiqili əsərlərə dirijorluq etmiş və musiqi tərtibatı vermişdir. Bəstəkarın tamaşalara yazdığı və tərtibat verdiyi musiqilər, əsərdə olan obrazların psixoloji və fəlsəfi mənasının açılmasında mühüm rol oynamaqla, dramaturgiyanın musiqi ilə vəhdətdə təqdiminə xüsusi xidmət göstərmişdir.

Bəstəkarın musiqi əsərlərinin, süitaların dərin, psixoloji və fəlsəfi məzmunu, forma zənginliyi, kamera-instrumental əsərlərinin yeni formada musiqi vasitələri ilə təqdim etmə üsulları, eyni zamanda mahnı və romansların melodikliyi dinləyicini məftun edirdi. Heç də təsadüfi deyildir ki, onun tamaşalara yazdığı bir çox musiqi parçaları sonradan müstəqil şəkildə konsert salonlarında səslənmiş, tamaşaçının rəğbətini qazanmışdır. O, musiqi sənəti sahəsində fəaliyyət göstərməklə yanaşı təhsilinin də qayğısına qalmış, 1961-ci ildə Moskvada Xalq Musiqi İnstitutunun qiyabi şöbəsində dirijorluq ixtisası üzrə təhsilini davam etdirir.

PEDAQOJİ FƏALİYYƏTİ

Təhsil aldığı və sonrakı illərdə bir çox musiqi əsərləri yazmaqla və bəstələməklə onlarla gənc musiqiçilər yetişdirmişdir. Bu dövrdə Məmməd Məmmədov bir musiqişünas kimi musiqi sahəsində də araşdırmalar aparmış, Azərbaycan mahnı və rəqslərini toplayaraq onları nota köçürmüşdür. Bəstəkar doğma şəhərində uzun illər pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir. Onun fəaliyyəti əsasən uşaq və gənclərə musiqi sənətinin incəliklərini öyrətməklə yanaşı, Naxçıvanda kütləvi musiqi tədbirlərinin keçirilməsində yaxından iştirak edir. O, yüksək təşkilatçılığı və bacarığı sayəsində böyük həvəslə uşaq müəssisələrində iş aparmaqla, truba və akkordeon siniflərinin açılmasında, vokal ansambllarının, xor kollektivlərinin yaradılmasına təşəbbüs göstərmişdir. Pedaqoji fəaliyyətə orta məktəbdən başlayan Məmməd Məmmədov Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunda musiqi müəllimi kimi çalışmış, ömrünün sonlarında isə Naxçıvan şəhər 1 nömrəli Uşaq Musiqi Məktəbində müəllimlik etmişdir. Musiqi məktəbində işlədiyi illərdə gənc və istedadlı musiqiçilərə təhsillərinin davam etdirilmələrində hər zaman dəstək olmuş və düzgün yol göstərmişdir. Məmməd Məmmədovun istər iri həcmli musiqili əsərləri, istərsə də kiçik həcmli pyesləri melodik dili və harmoniyası ilə fərqlənirdi. Onun əsərlərini dinləyən və təhlil edən hər bir musiqişünas Məmməd Məmmədovun özünəməxsus yaradıcılıq üslubuna malik olduğunu təsdiq edir. “Onun tamaşalara yazdığı musiqi dərin, psixoloji və fəlsəfi məzmunu, süitaları forma zənginliyi, kamera instrumental əsərləri, mahnı və romansları melodikliyi və ritmik xüsusiyyəti ilə diqqəti cəlb edir” [Qulamova, 2011: 108].

Onun yaradıcılığında mahnı janrı da mühüm yer tutur. Onun bəstələdiyi bir çox mahnılar “Olaydım mən”, “Nəğmə çalır ürəyim” (Kəmalə Ağayeva), “Dostluq mahnısı” (Müzəffər Nəsirli), “Gənclik mahnısı” (Hüseyn Razi) və s. şeirlərə yazdığı mahnılar “Naxçıvan təranələri” adlı not məcmuəsinə daxil edilmiş, 1980-ci ildə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı tərəfindən nəşr olunmuşdur. Həmin məcmuədə nəşr olunan mahnılar bu gün də Azərbaycanın tanınmış müğənnilərinin ifasında səslənməkdədir. Məmməd Məmmədovun çoxşaxəli yaradıcılığı bununla yekunlaşmır. O, kamera-instrumental musiqisinin bir çox janrlarında da musiqi əsərləri yaratmışdır.

Nəfəsli alətlər orkestri üçün marşlar, pyeslər, fortepiano üçün “Kiçik prelüdiyalar”, klarnet və fortepiano üçün “Miniatürlər”, “Qaytağı”, truba və fortepiano üçün “Lirik rəqs”, “Vals”, xor üçün əsərlər, səs və fortepiano üçün mahnı və romanslar onun məşhur əsərlərindəndir. 1965-ci ildə Bakı şəhərində keçirilən Naxçıvan Muxtar Respublikası mədəniyyət həftəsinin yekun konsertinə görkəmli bəstəkar Məmməd Məmmədov bədii rəhbərlik edir. O, həmin konsertdə muxtar respublikanın birləşmiş xorunun ifasında dahi bəstəkar Qara Qarayevin “Zamanın bayraqdarı” kantatasını təqdim edir.

Məmməd Məmmədovun ən əsas, mühüm xidmətlərindən biri də şagirdlərinə öz sənətini sevdirmə bilməsi idi. Ömrünün son günlərinə qədər musiqidən ayrılmayan görkəmli bəstəkar Məmməd Məmmədov yaradıcılığının kamillik dövründə, altmış yeddi yaşında, 1987-ci ilin yanvar ayının 28-də Naxçıvan şəhərində vəfat etdi.

Sevimli bəstəkarın çoxşaxəli fəaliyyəti həmişə diqqət mərkəzində olmuş, teatr səhnəsində olan əvəzolunmaz xidmətləri də yüksək qiymətləndirilmişdir. Görkəmli bəstəkar Tofiq Quliyev Məmməd müəllimin yaradıcılığını yüksək qiymətləndirərək yazırdı: “Məmmədin mahnılarının gözəl, sadə, melodik dilli, klassik forması məni bir bəstəkar kimi valeh etmişdi. Gözəl melodiyalar müəllifi Məmməd Məmmədovun yaradıcılıq irsini nəşr etdirmək, səsləndirmək, yaşatmaq, ona həyat vermək biz ziyalıların borcudur” [Babayeva, 2014: 37-41].

Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının bir çox üzvləri, o cümlədən əməkdar mədəniyyət işçiləri Məmməd Ələkbərov, Rəşid Məmmədov və bir çox yerli bəstəkarlar da gənc musiqiçilərin sənət aləminə gəlməsində, onların püxtələşməsində Məmməd Məmmədovun mühüm rol oynadığını qeyd etmişlər: “Məmməd müəllim Naxçıvan musiqiçilərinə əsl mənada ağsaqqallıq etmişdi. O, nəinki musiqiçilərin, həm də bütün naxçıvanlıların dostu idi” [Babayeva, 2014: 37-41]. Bəstəkar, dirijor, musiqi təbliğatçısı, müəllim, gözəl insan, mehriban ailə başçısı olan Məmməd Məmmədov yüksək əxlaqi keyfiyyətlərə malik idi.

NƏTİCƏ

İctimai xadim, bəstəkar Məmməd Məmmədov bir çox Dövlət konsertlərinin bədii rəhbəri olmuş, yüksək səviyyəli konsert proqramlarıyla tamaşaçıların rəğbətini qazanmışdır. Muxtar respublikada xor kollektivlərinin, vokal ansambların, nəfəsli alətlər orkestrlərinin yaradıcısı, musiqi məktəblərində truba və akkordeon siniflərinin açılmasının səbəbkarı, musiqi kadrlarının yetişdirilməsində əvəzolunmaz xidmətləri olan bəstəkar, dirijor, pedaqoq Məmməd Məmmədovun fəaliyyəti dövlət tərəfindən də yüksək qiymətləndirilərək 1964-cü ildə “Naxçıvan Muxtar Respublikasının Əməkdar müəllimi” fəxri adına layiq görülür.

Uzun illər fəaliyyət göstərirdi 1 nömrəli Uşaq Musiqi Məktəbi Məmməd Məmmədovun adını daşıyır. Görkəmli bəstəkar, dirijor, pedaqoq Məmməd Məmmədov Azərbaycan və eləcə də onun ayrılmaz tərkib hissəsi olan Naxçıvan musiqi mədəniyyətini mətbuat səhifələrində, radio və televiziya vasitələri ilə daima işıqlandırır, görkəmli bəstəkarların əsərlərini geniş şəkildə təbliğ edirdi. Məmməd Məmmədovun əsərlərini, məqalə və çıxışlarını toplayıb tədqiqat obyektinə çevrilmək, nəşr etdirmək, mühüm bir vəzifə olaraq musiqişünasların üzərlərinə düşür.

ƏDƏBİYYAT

- Babayeva, Z. (2014). *Naxçıvan bəstəkarlarının musiqi dünyasından səhifələr*. Konservatoriya.
- Qulamova, J. (2011). *Cəlil Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrı tamaşalarında musiqinin rolu və əhəmiyyəti*. Mars-Print.
- Quliyev, N. (1998). *Bəstəkar Məmməd Məmmədov*. Geologiya.
- Quliyev, N. (1975, 25 yanvar). Musiqi ilə döyünən ürək. *Şərq qapısı*.
- Quliyev C.B. (Red.). (2002). *Naxçıvan ensiklopediyası*. Elm.
- Sadıqov, N. (1970, 7 iyul). Yaradıcı ziyalılarımız. Bəstəkar, müəllim. *Şərq qapısı*.

(AMEA-nın müxbir üzvü Ərtegin Salamzadə tərəfindən təqdim edilmişdir)

Daxilolma tarixi: İlkin variant 15.05.2026
Son variant 05.06.2026